Hyvinvointilautakunnan lausunto Rovaniemen kaupungin ilmasto-ohjelmasta 2035

1. Vievätkö ilmasto-ohjelman visio ja päätavoitteet Rovaniemeä haluttuun suuntaan? Miten täsmentäisit tai muokkaisit ilmasto-ohjelman tavoitteita?

Ilmasto-ohjelma on hyvin valmisteltu kokonaisuus, jonka visio ja tavoitteet vievät Rovaniemeä oikeaan suuntaan. Luonnoksessa yhdistyvät päästöjen vähentäminen, ilmastonmuutokseen sopeutuminen, luonnon ja ihmisten hyvinvointi sekä elinvoima. Tavoitteissa on kuitenkin tärkeää huomioida nykyistä vahvemmin rakennettu kulttuuriympäristö ja olemassa olevan rakennuskannan hyödyntäminen. Rakennuksia on hyvä tarkastella niiden koko elinkaaren näkökulmasta. Ennen purkamista tai korvaavaa uudisrakentamista tulee selvittää mahdollisuudet rakennusten säilyttämiseen, korjaamiseen ja käyttötarkoituksen muuttamiseen sekä vertailla vaihtoehtojen ilmasto- ja päästövaikutuksia. On myös keskeistä edistää vajaakäytössä olevien rakennusten uudelleenkäyttöä ja käyttötarkoitusten joustavia muutoksia.

2. Ovatko ohjelmassa esitetyt päästöjen vähentämisen tavoitteet tarkoituksenmukaisia, realistisia ja riittävän kunnianhimoisia? Miten muotoilisit toisin?

Päästövähennystavoitteet ovat pääosin tarkoituksenmukaisia ja ohjelman omassa arviossa realistisia: tavoitteena on vähentää päästöjä vuoden 1990 tasosta 65 prosenttia vuoteen 2030 ja 70 prosenttia vuoteen 2035 mennessä. Rakentamisen osalta tarkastelua olisi kuitenkin hyvä laajentaa energiatehokkuudesta rakennusten koko elinkaareen. Ohjelmassa tulee huomioida rakennusten purkamisen ja korvaavan uudisrakentamisen päästövaikutukset sekä olemassa olevien rakennusten säilyttämisen, korjaamisen ja käyttötarkoituksen muuttamisen vaihtoehdot. Näille vaihtoehdoille on myös hyvä muodostaa seurattavat tavoitteet ja mittarit.

3. Ovatko ilmastonmuutokseen sopeutumisen tavoitteet tarkoituksenmukaisia, realistisia ja riittävän kunnianhimoisia? Miten muotoilisit toisin?

Tavoitteet ovat oikeansuuntaisia. Erityisen tärkeää on siniviherrakenteen, kaupunkivihreän, puuston ja läpäisevien pintojen merkityksen tunnistaminen, sillä ohjelmassa niitä tarkastellaan sekä ilmastoriskeihin sopeutumisen että asukkaiden hyvinvoinnin näkökulmasta. Näiden lisäksi sopeutumistoimissa on keskeistä vahvistaa sosiaalisen kestävyyden näkökulmaa koska ilmastonmuutoksen vaikutukset ja mahdollisuudet niihin sopeutumiseen kohdistuvat eri tavoin eri väestöryhmiin ja alueisiin. Myös lähiluonnon sekä virkistys- ja liikkumisympäristöjen saavutettavuus, esteettömyys ja ympärivuotinen käytettävyys on tärkeää huomioida osana hyvinvointia ja ilmastokestävää kaupunkiympäristöä.

4. Otetaanko ohjelmassa huomioon arkesi, toimialasi tai elinkeinosi kannalta tärkeitä asioita? Ovatko tavoitteet sellaisia, joiden edistämisen voit huomata arjessasi tai elinympäristössäsi?

Ohjelmassa on hyvin tunnistettu kävelyn, pyöräilyn, arkiliikunnan ja liikunnallisen elämäntavan merkitys. Luonnoksessa tavoitteena on kehittää joukkoliikennettä, kävelyä ja pyöräilyä sekä vähentää oman auton tarvetta keskustassa ja lyhyillä matkoilla. Liikunnallisen elämäntavan edistäminen on kytketty kasvatus- ja hyvinvointityöhön. Kävelyn, pyöräilyn, lähiliikunnan ja luonnossa liikkumisen ympärivuotisten edellytysten kehittäminen tukee samanaikaisesti vähäpäästöistä liikkumista, asukkaiden hyvinvointia ja liikunnallista elämäntapaa. Siksi ilmasto-ohjelman toimeenpanossa on tärkeää varmistaa tiivis yhteys valmisteilla olevaan liikkumisohjelmaan ja tarkastella ohjelmien yhteisiä tavoitteita, toimenpiteitä ja seurantaa kokonaisuutena.

5. Ovatko välitavoitteet ja toimenpide-ehdotukset vuoteen 2030 (liite 1) oikeansuuntaisia? Mitä muuttaisit?

Toimenpiteet ovat pääosin oikeansuuntaisia, mutta niitä olisi hyvä täydentää kulttuurin, sosiaalisen kestävyyden ja rakennusten elinkaaren näkökulmista. Kulttuuri tulee nähdä paitsi toimintana, jonka omaa kestävyyttä kehitetään, myös voimavarana, jolla voidaan vahvistaa alueellista identiteettiä, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja asukkaiden sitoutumista kestävään muutokseen.

Sosiaalisen kestävyyden osalta tulee huolehtia siitä, että eri väestöryhmien mahdollisuudet osallistua, käyttää palveluja ja tehdä kestäviä valintoja ovat yhdenvertaisia, saavutettavia, esteettömiä ja kohtuuhintaisia. Tämä täydentäisi hyvin ohjelman nykyistä oikeudenmukaisuuden ja osallisuuden kokonaisuutta, jossa nostetaan esiin muun muassa haavoittuvien kotitalouksien energia- ja liikenneköyhyyden torjuminen.

Lisäksi toimenpiteisiin tulisi sisällyttää olemassa olevan rakennuskannan uudelleenkäytön, korjaamisen ja käyttötarkoitusten muutosten edistäminen sekä purkamisen ilmastovaikutusten arviointi.

6. Onko kaupungin ilmastotyön toimeenpano ja seuranta kuvattu riittävän selkeästi ja konkreettisesti?

Toimeenpanon ja seurannan tavoitteita on hyvin kuvattu mutta käytäntöjä on tarpeen täsmentää. Seurannan tulee olla mahdollisimman konkreettista, läpinäkyvää ja säännöllistä. Luonnoksessa todetaan, että Rovaniemi on mukana Covenant of Mayors -ilmastosopimuksessa, johon liittyy kahden vuoden välein tehtävä raportointi. Ohjelmassa olisi kuitenkin hyvä määritellä vielä selkeämmin keskeisille tavoitteille mittarit, vastuutahot ja seurannan käytännöt. Seurannan on hyvä kattaa päästökehityksen lisäksi esimerkiksi aktiivisen liikkumisen, sosiaalisen kestävyyden, kulttuurin, rakennuskannan uudelleenkäytön ja purkamisen ilmastovaikutusten kannalta keskeisiä tavoitteita. Seurannan tulosten tulisi myös tosiasiallisesti ohjata toimenpiteiden arviointia ja tarvittaessa niiden muuttamista.

7. Mitä muuta haluaisit sanoa ilmasto-ohjelman luonnoksesta?

Kokonaisuutena ilmasto-ohjelma muodostaa hyvän pohjan Rovaniemen ilmastotyölle. Jatkossa olisi tärkeää vahvistaa erityisesti eri ohjelmien ja toimialojen välistä yhteyttä: ilmastotyö kannattaa nähdä ympäristötavoitteiden lisäksi hyvinvoinnin, liikunnan, kulttuurin, sosiaalisen kestävyyden ja rakennetun kulttuuriympäristön yhteisenä kysymyksenä. Näin ilmastotoimet voivat samalla vahvistaa asukkaiden hyvinvointia, osallisuutta ja Rovaniemen omaleimaisuutta.

Lisäksi teknisenä korjauksena sivulla 9 käytetty termi ”rakennuslupa” tulee korjata muotoon ”rakentamislupa”.